

Lietuvos
pramonininkų
konfederacijaVilniaus g. 31,
Vilnius, Lietuva
+370 5 2431067
sekretoriatas@lpk.lt
www.lpk.lt

LR Teisingumo ministerijai

2020-07-02 Nr. S.254

Lietuvos Respublikos Vyriausybei

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS NUTARIMO „DĖL ATLYGINIMO UŽ VALSTYBĖS ĮMONĖS REGISTRŲ CENTRO TVARKOMŲ REGISTRŲ OBJEKTŲ REGISTRAVIMĄ, ŠIŲ REGISTRŲ IR KADASTRO DUOMENŲ, INFORMACIJOS, DOKUMENTŲ IR (AR) JŲ KOPIJŲ TVARKYMĄ DYDŽIŲ SĄRAŠO PATVIRTINIMO“ PROJEKTO NR. 20-9569(2)

Lietuvos pramonininkų konfederacija (toliau – LPK) išnagrinėjo Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos pateiktą derinti Lietuvos Respublikos Vyriausybės (toliau – LRV) nutarimo „Dėl atlyginimo už valstybės įmonės registrų centro tvarkomų registrų objektų registravimą, šių registrų ir kadastro duomenų, informacijos, dokumentų ir (ar) jų kopijų tvarkymą dydžių sąrašo patvirtinimo“ projektą Nr. 20-9569(2) (toliau – Projektas), ir teikia pastabas bei pasiūlymus.

LPK nuo pat savo įsikūrimo siekia, kad Lietuvos pramonė ir verslas būtų konkurencingi regiono ir pasaulinėse rinkose, prisidedame prie tvarios Lietuvos ekonomikos raidos ir LPK narių verslo išsaugojimo ir plėtos. Daugeliu aspektų LPK ir valstybės institucijų požiūris sutapdavo ir pavykdavo pasiekti teigiamų rezultatų, kurių naudą galiausiai pajausdavo galutiniai vartotojai – Lietuvos gyventojai.

Nuo 2018 metų vyksta valstybės valdomų registrų ir informacinių sistemų kainodaros reforma. Šios reformos rėmus nustato 2002 m. rugpjūčio 22 d. LRV nutarimu patvirtinta Valstybės registrų integralios sistemos kūrimo strategija, LR Valstybės informacinių išteklių valdymo įstatymas. Reformos konkretus įgyvendinimas reglamentuotas 2018 m. sausio 10 d. LRV nutarimu Nr. 45 patvirtintu Atlyginimo už dokumentų teikimą dydžių apskaičiavimo ir atlyginimo už registro duomenų, registro informacijos, registrui pateiktų dokumentų ir (arba) jų kopijų, valstybės informacinių sistemų duomenų teikimą mokėjimo tvarkos aprašu (toliau – Aprašas).

Stebėdami diskusiją viešoje erdvėje dėl Registrų centro kainodaros ir taip pat reaguodami į savo narių pateikiamą informaciją, matome skirtingų valstybės institucijų tikslų nesuderinamumą.

Viena vertus, valstybinės institucijos deklaruoja siekį skatinti skaitmeninės ekonomikos vystymąsi, taip pat didinti tiek viešojo, tiek privataus sektoriaus efektyvumą modernizuojant ir skaitmeninant procesus, valstybė plėtoja atvirų duomenų koncepciją. Paskelbto Projekto Nr. 20-9569(2) kontekste sveikintinai atrodo Registrų centro įkainiai perduodant duomenis „sistema-sistemai“ būdu pavienėmis užklausomis. Lyginant su šiuo metu galiojančiais įkainiais už elektronines paslaugas, jie sumažėjo dešimtimis kartų. Tai meta didelį šešėlį ir kelia klausimą dėl nepagrįstų lėšų gavimo pagal šiuo metu galiojančius įkainius. Tačiau jei elektroninių paslaugų kaina „sistema-sistemai“ būdu pavienėmis užklausomis sumažėjo dešimtimis kartų, logiška kelti klausimą, kiek dešimčių kartų turėtų sumažėti duomenų perdavimo kaina „sistema-sistemai“ būdu masinėmis

užklausomis perduodant visą duomenų bazę su atnaujinimais? Taip pat nepaaiškinamai keistai atrodo registrų tvarkytojų ir jų valdytojų neveiklumas nepatvirtinant JADIS kainodaros pagal naują Aprašą, nes pagal Aprašą duomenų teikimo sąnaudų apskaičiavimas turėjo būti vykdomas vienu metu.

Kita vertus, valstybės registrai yra išskirtinėje situacijoje ir tuo gali piktnaudžiauti, kadangi kiekvienas registras valdo esminius išteklius ir yra monopolinis paslaugos teikėjas – jis turi visą duomenų bazę. Teisingumas reikalauja, kad kiekvienas registras (i) suteiktų prieigą prie didmeninių duomenų nediskriminacinėmis sąlygomis „inter alia“ teikiant prieigą tokiomis pačiomis sąlygomis savo paties mažmeniniam verslui ir kitiems neapdorotus duomenis iš registro perkantiems asmenims; bei (ii) susilaikytų nuo maržos spaudimo veiksmų. Tačiau sprendžiant iš Projekto Nr. 20-9569(2) nuostatų, apie duomenų perdavimą „sistema-sistemai“ būdu masinėmis užklausomis perduodant visą duomenų bazę su atnaujinimais nė neužsimenama, nes Projekto Nr. 20-9569(2) 12 punktą kalba vis dėlto apie pavienių užklausų apdorojimą.

Tuo tarpu duomenų perdavimas pavienėmis užklausomis ir masinėmis užklausomis yra savarankiški ir atskiri duomenų perdavimo būdai tiek pagal Aprašą, tiek technine, saugumo ir ekonomine prasmėmis:

1. Techninėje literatūroje pilna dokumentacijos ir gerosios praktikos, aprašančios skirtingus duomenų teikimo būdus, duomenis perduodant pavienėmis ir masinėmis užklausomis;
2. Didelių duomenų siuntimas pavienėmis užklausomis perkrauna duomenų bazę ir reikalauja nepagrįstų technologinių resursų duomenų bazės „galingumui“. Jau šiuo metu VĮ Registrų centras prašo nurodyti preliminarų užklausų kiekį iš stambių informacijos gavėjų siekdamas apskaičiuoti techninių resursų poreikį.
3. Dėl saugumo ir paslaugų nepertraukiamumo rekomenduojama technologiškai atskirti didelių duomenų bazių kopijavimo masinėmis užklausomis procesą ir net laiką nuo vienetinių einamųjų užklausų tam, kad pastarieji procesai vienas kitam netrukdytų.

Pastebėtina, kad pagal Projekte numatytą tvarką užsisakant duomenų paketą, teikiamų duomenų galutinė kaina vertinama pagal kiekvieno iš duomens vieneto kainų sumą. Remiantis ekonomine logika – galima iškepti 10 bandelių po vieną, tačiau jas galima kepti visas iš karto ir taip sunaudoti ženkliai mažesnę energiją. Nepagrįstai pūsdamas resursus neefektyviam duomenų teikimo būdui, registras maskuoja tai vizualiai gražiai atrodančiu pavienių užklausų įkainiu, kai tuo tarpu bendri duomenų perdavimo kaštai yra dirbtinai išpūsti.

Projektu Nr. 20-9569(2) pažeidžiamas nediskriminacinės prieigos suteikimo reikalavimas ir piktnaudžiaujama dominuojančia padėtimi: reikalaujama mokėti standartines mažmenines kainas ir tuo vykdomi maržos spaudimo veiksmai. Nei vienas mažmeninėje rinkoje veikiantis registro konkurentas negali konkuruoti su registru įsigijęs iš jo neapdorotus duomenis už kainą, kurią registras mažmeninėje rinkoje siūlo kiekvienam galutiniam vartotojui. Egzistuojant tokiai kainodarai, natūraliai nebegali egzistuoti ir bet kokie kiti duomenis mažmeniniams paslaugos teikėjų poreikiams paruošiantys didmenininkai. Taipogi, sutampant registro didmeninei ir mažmeninei prieigos prie duomenų bazių kainai, tampa akivaizdu, kad registras teikia pats sau didmeninę paslaugą už 0 EUR kainą, kai kitiems didmeniniams neapdorotų duomenų pirkėjams taiko standartinę kainą už vieną užklausą. Tokia kainodara akivaizdžiai diskriminuoja privačius rinkos dalyvius, sudarydama jiems nelygiavertes konkurencijos sąlygas. Tokie veiksmai analogiškai laikomi Konkurencijos įstatymo 7 str. draudžiamais piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi veiksmais, pasireiškiančiais diskriminacinės kainodaros taikymu.

Mūsų susirūpinimas paremtas LPK atstovaujамų narių informacija, kad valstybė stipriai apriboja prieigą prie valstybės registrų ir informacinių sistemų, faktiškai konkuruoja su verslu informacijos srityje, neįsiklauso į verslo bendruomenės pasiūlymus.

LPK nuomone, tokia situacija negali tenkinti nei valstybės institucijų, nei verslo. Verslo bendruomenės neigiamos pasekmės tai mažesnis, nei galėtų būti, kaštų mažėjimas galutiniams bankų, draudimo, telekomunikacijų ir kitų paslaugų teikėjų klientams, būtų stipriai apribotos galimybės plėtoti duomenų pagrindu kuriamas inovatyvias paslaugas, kuriose naudojamas dirbtinis intelektas ir naujos technologijos, tokios kaip „blockchain“. Tarptautinė bendruomenė neigiamai įvertintų Lietuvą kaip mažiau patrauklią šalį investicijų aspektu. Valstybės neigiamos pasekmės pasireikštų mažesniu mokesčių surinkimu iš pridėtinės informacinės paslaugas kuriančių sektorių. Pasaulio banko vertinime Lietuva prarastų surinktus aukštus įvertinimus už registrų informacijos sklaidą. Gilėtų valstybės ir privataus sektoriaus susipriešinimas.

Siekdami išvengti tolesnės problemos gilėjimo, siūlome Projekte Nr. 20-9569(2) numatyti duomenų bazės su atnaujinimais teikimo galimybę ir kainodarą.

Pažymėtina, jog skaitmenizuojant verslo procesus, dažnai reikia keletą kartų per dieną kreiptis į registrų centrą dėl duomenų. Verslo sukurtos ir naudojamos informacinės sistemos neveikia neturėdamos integracijos su duomenų valdytojais. Ši aplinkybė sąlygoja būtinybę registrų centro kainoraštyje išskirti didmeninę duomenų teikimo kainą. Kainodara turėtų būti pagrįsta duomenų teikėjo patiriamomis realiomis, faktinėmis sąnaudomis, kas galutiniams vartotojams suteiktų galimybę gauti pigesnes ir kokybiškesnes paslaugas.

Taip pat nematome plano, ar bent jau vizijos, kurie duomenys artimiausiu metu taps atviros prieigos duomenimis. Suprantama, kad privati informacija negali būti viešinama, bet verslas turėtų gauti daugiau duomenų, kad ir nuasmenintų duomenų formate.

LPK nuomone, Projektą reikėtų tikslinti jame numatant sąnaudomis pagrįstą didmeninę duomenų teikimo kainodarą. Esama Projekto redakcija sudaro Registrų centrui galimybę nepagrįstai siekti pelno monopolizuojant didmeninių duomenų teikimą ir iš šios veiklos gauti nepagrįstas sąnaudomis pajamas, taip iškreipiant rinką.

Pagarbiai

Vykdomasis direktorius

Ričardas Sartatavičius

